

RELAȚIA DINTRE SUBIECT ȘI PREDICAT (METODA TESNIERIANĂ)

Adela NOVAC,
Universitatea de Stat Alecu Russo din Bălți

La relation sujet - prédicat (méthode de Tesnière)

Résumé *La relation entre le sujet et le prédicat est l'un des problèmes étudiés actuellement par les linguistes. En ce qui concerne le type de relation qui est établie entre le sujet et le prédicat, les avis des linguistes diffèrent. Conformément à la théorie structuraliste de L. Tesnière, le sujet est subordonné au prédicat. Dans la grammaire traditionnelle, certains linguistes établissent entre le sujet et le prédicat une relation de subordination, le sujet étant le terme régent et le sujet terme subordonné. D'autres linguistes considèrent que, dans cette relation de subordination, le sujet est le terme régent, tandis que le prédicat est le terme subordonné. Le troisième groupe est d'avis qu'entre le sujet et le prédicat il y a un rapport d'inhérence.*

Mots clés *relation, subordonné, régent, inhérence, dépendance bilatérale*

Abstract *The subject-predicate relationship is an ongoing topic of debate, as linguists still have divergent opinions on it. According to L. Tesnier's structuralist theory, the subject is subordinate to the predicate. In traditional grammar, some linguists have settled on the subordination of the subject, whereas others agree upon the subordinate nature of the relationship, but believe that the predicate is subordinate. A third group is inclined to see it as a subject-predicate relationship of inherence.*

Keywords relationship, subordinate, regent, inherence, bilateral dependence

Relația dintre subiect și predicat rămâne una dintre problemele care suscită discuții și la ora actuală.

În gramatica românească, relația dintre subiect și predicat e analizată în maniere diferite: unii lingviști consideră că între subiect și predicat se stabilește un raport de subordonare (Drașoveanu, 1958: 181; Graur, 1962: 49), alții – un raport de interdependență (Merlan, 2001: 16; Șerban, 1970: 45), iar un al treilea grup de lingviști – un raport de inerență. (Dimitriu, 2002: 1147)

Teza despre raportul de subordonare între subiect și predicat e susținută de cercetătorii structuraliști, precum lingvistul L. Tesnière în lucrarea sa *Elemente de sintaxă structurală*, 1959. Structuraliștii conferă verbului rolul de nucleu de care depind nu numai complementele, ci și subiectul, astfel subiectul având rolul de “complement” obligatoriu. Ne vom referi la teoria lui Tesnière despre actanți și circumstanțe. Astfel, L. Tesnière consideră verbul purtător al valenței: el nu numai că desemnează procesul, ci constituie totodată și “o expresie condensată a unei întregi situații”. Verbul e în stare să denumească nu numai acțiunea însăși, ci și situația în ansamblul ei. Prin aceasta se explică rolul verbului ca nucleu în jurul căruia gravitează toți constituenții, inclusiv subiectul. (Pană Dindelegan, 1970: 59)

Însă, teza fundamentală pe care se sprijină sintaxa structuralistă o reprezintă caracterul sistematic al limbii: limba este un sistem ale cărui componente există și funcționează în baza relațiilor dintre ele, or realizarea oricărei comunicări presupune în mod necesar existența unor relații. În această ordine de idei, ne

propunem să analizăm relația dintre subiect și predicat, invocând conceptul tesnierian.

Conform modelului tesnierian, într-un segment de tipul *Alfred chante* (*Alfred cântă*) se reliefează două nuclee: unul superior și altul inferior. Nucleul superior, după L. Tesnière, e regentul, iar nucleul inferior e subordonatul. Relația de subordonare între aceste două părți de propoziție e reprezentată printr-o linie verticală: în partea de sus a liniei verticale e plasat nucleul superior (predicatul), iar în partea de jos – nucleul inferior (subiectul).

Chante

Alfred

În baza schemei date, observăm că subiectul se subordonează predicatului, autorul motivând că “le sujet depend du verbe, alors que pour la grammaire traditionnelle, la relation sujet-prédictat est une relation distincte de la subordination”. În aceeași ordine de idei, autorul insistă asupra faptului că subiectul e un complement (“le sujet est un complément comme les autres”), un complement care depinde de verb, asemeni unui complement direct. În baza acestei afirmații, L. Tesnière plasează subiectul în clasa actanților, considerându-l actant prim (“prime actant”), precizând că actanții se subordonează verbului (“L’actant est subordone au verbe”).

Aplicând modelul lui Tesnière, raporturile dintre cuvintele din enunțul *Alfred îl frapează pe Bernard* vor avea aspectul unei structuri sintactice piramidale, cu verbul-predicat plasat în vârful

verbului cu el).” (Berceanu, 1971: 252) Ștefan Iacob, considerând relația dintre subiect și predicat o relație de subordonare, susține că subiectul este un *element dependent*, anume un determinant verbal, pentru că predicția se asigură, în primul rând prin verbe, determinate apoi de celelalte părți de propoziție; același autor, insistând asupra propozițiilor fără subiect, propune o “structură sintactică piramidală” a propoziției (în locul celei duale), cu predicatul în vârf și cu ramificații progresive spre bază, subiectului revenindu-i “rolul sintactic de *prim element dependent*”. (Iacob Ștefan, 1969: 511) G. Pană Dindelegan consideră că, întrucât verbul-predicat este centrul structural al propoziției, subiectul este un determinant de tip completiv, cu o poziție privilegiată, “*un modifier privilegiat al verbului*”. (Pană Dindelegan, 1970: 266) În baza analizei de mai sus, putem inventaria calificativele prin care este caracterizat subiectul: *complement avantajat, element dependent, prim element dependent, determinant de tip completiv, modifier privilegiat al verbului* – aceste calificative precizează rolul de subordonator al subiectului în propoziție.

Majoritatea lingviștilor, care susțin teza subordonării subiectului față de predicat, demonstrează subordonarea subiectului față de predicat prin referire la propozițiile care nu pot avea subiecte. Reiese că în propozițiile date nu putem vorbi de relația subiect - predicat, din moment ce ea nu se realizează (unul dintre termenii relației fiind lipsă).

Convingător ar fi și faptul că teoria cazurilor, deși acordă întâietate verbului, după modelul valențelor lui L. Tesnière, acceptă, în același timp, ideea că există o anumită ierarhie în alegerea subiectului (cazul agentiv are prioritate asupra instrumentalului, iar instrumentalul este superior obiectivului), iar atunci când în structura de adâncime apare o singură categorie cazuală, aceasta funcționează ca subiect în structura de suprafață. În această ordine de idei, S. Pușcariu menționa: “Când cineva îmi comunică: *vine*, pot întreba *unde?* (răspund: *încoace*); *când?*

(răspund: *acum*); *cum?* (răspund: *călare*); *de ce?* (răspund: *ca să mă vadă*). Întrebarea interioară e însă alta: *cine?*" (Pușcariu, 1940: 149-150)

Relația subiect-predicat, în gramatica românească, este considerată și raport de subordonare în cadrul căruia *subiectul e termenul regent, iar predicatul – termenul subordonat*, cu precizarea că "dacă în determinarea raportului gramatical e hotărâtor mijlocul gramatical de realizare a acestui raport și dacă în cazul predicatului și subiectului acest mijloc este acordul – același ca și cel dintre atribut și substantiv, atunci și predicatul este subordonat subiectului, ca și atributul substantivului". (Drașoveanu, 1958: 181)

După părerea noastră, acordul nu reprezintă expresia formală a tipului de raport sintactic. Mai mult chiar, acordul și recțiunea sunt mărcile formale care indică existența unei relații între părțile de propoziție, fără a preciza tipul de raport sintactic dintre ele. Astfel, nu vom putea susține că predicatul se subordonează subiectului numai prin faptul că verbul-predicat se acordă cu subiectul în număr și persoană.

S-ar părea că lucrurile sunt clare, dar așa cum acordul se realizează de la subiect spre predikat, predicatul impune și el o restricție formală subiectului.

Mai târziu, într-un alt articol, D. D. Drașoveanu reia teza subordonării predicatului fără de subiect, argumentând astfel: "structura în discuție se supune ca oricare alta, probei omisibilității: și *luptă din omul luptă* este omisibil ca și *luptător din omul luptător*, pentru că

și luptă din exemplele de mai sus, exprimă o notă a unei noțiuni, or între o notă și noțiunea ei nu poate fi interdependență, pentru că, în timp ce o noțiune poate exista fără afirmarea uneia din notele sale, o notă nu poate exista în afara noțiunii din al cărei conținut face parte. (Drașoveanu, 1977: 31)

Într-adevăr, din punct de vedere logic, în sintagma *omul luptă* subiectul reprezintă noțiunea, iar predicatul una din notele acesteia.

În acest sens, analizând cele afirmate de D. D. Drașoveanu, M. Rădulescu susține că

în judecata omul luptă ambii termeni pot fi succesiv, fie subiect, fie predicat, din punct de vedere logic. Dacă judecata în discuție este privită ca răspuns la întrebarea: Cine luptă? – Omul luptă, atunci omul constituie predicatul logic, iar luptă subiectul, care poate fi omis fiind termen cunoscut; dimpotrivă, dacă judecata de mai sus e privită ca răspuns la întrebarea: Ce face omul? – Omul luptă, luptă constituie predicatul logic, care nu poate fi omis, fiind elementul nou. (Rădulescu, 1980: 17)

Cu referire la această problemă, Șt. Hazy susține că între subiect și predicat este un raport de subordonare, în care subiectul este supraordonatul, iar predicatul este subordonatul și că subiectul, un nominativ de ordinul I, este regentul predicatului, acesta acordându-se cu el și niciodată invers. (Hazy, 1997: 187)

Teoria cea mai răspândită la ora actuală e cea potrivit căreia între subiect și predicat există *un raport de condiționare reciprocă*, numit *de interdependență* (Pușcariu, 1940: 156; Irimia, 2000: 369); *dependență reciprocă* (Iordan, Robu, 1978: 553; Irimia, 2000: 65); *dependență bilaterală* (Guțu Romalo, 1973: 38) sau *inerență*. (Dimitriu, 2002: 1147)

Această teorie se bazează pe argumentul că subiectul și predicatul sunt funcții sintactice ce se implică una pe alta “în aceeași măsură în care predicatul depinde de subiect și subiectul depinde de predicat”. (Șerban, 1970: 42) În baza implicațiilor, între subiect și predicat se stabilește un raport de interdependență marcat în planul formei prin aceea că numele subiect impune verbului-predicat, *prin acord*, care e marcă a raportului de inerență,

categoriile gramaticale de număr și persoană, iar verbul-predicat, la rându-i, îi impune numelui-subiect, *prin recțiune*, “considerată marcă a raportului dat, cazul nominativ”. (Trandafir, 1988: 18; Irimia, 2000: 65)

În această ordine de idei, D. Irimia, analizând relația dintre subiect și predicat, susține că, *în plan semantic*, relația e de *implicare reciprocă* (sau *inerență*). Înscrierea nivelului lexical al limbii în nivelul sintactic se realizează prin *predicație*, funcție care, atribuind unui verb calitatea de predicat și prin acesta unui nume (pronume) pe cea de subiect dezvoltă sintagma nucleară a enunțului sintactic în interiorul căreia subiectul și predicatul se implică reciproc.

În *planul expresiei*, relația este de *dependență reciprocă* (bilaterală). Îndată ce subiectul, implicit în planul semantic al verbului devenit predicat, primește o identitate concretă, lexical-sintactică, verbul-predicat se orientează după el în organizarea structurii sale morfematice, din perspectiva categoriilor gramaticale de persoană și număr. În același timp, predicatul îi impune numelui-subiect să se situeze în cazul nominativ. (Irimia, 2000: 369-370)

Pentru a da mai multă claritate celor analizate, invocăm părerea lui C. Dimitriu care menționează că subiectul este partea de propoziție principală – imaginabilă numai în legătură cu predicatul (ceea ce înseamnă că există doar în prototipul de propoziție/propoziția bimembră) și concretizabilă principal doar în nume – despre care se face o comunicare prin predicat și cu care (ca expresie a raportului sintactic de inerență) se acordă predicatul în categoriile gramaticale comune părților de vorbire prin care se exprimă aceste două părți principale ale propoziției (subiectul și predicatul). (Dimitriu, 2002: 1256)

Valoare de adevăr, li se poate conferi teoriilor care au o perspectivă logico-semantică și filosofică asupra problemei date: subiectul ca punct de plecare în gândire (numit *temă*) este

preeminent ierarhic, din perspectivă ontică și gnoseologică, predicatului (punctul de sosire, *rema*), dar, prin determinarea realizată de predicat, se actualizează caracteristicile semantice ale subiectului, ceea ce înseamnă că subiectul își are abia în predicat conținutul său, subiectul nu este decât o simplă reprezentare sau un nume gol: ce este subiectul se spune abia în predicat.

Bibliografie

- Berceanu, Barbu (1971), *Sistemul gramatical al limbii române* (Reconsiderare), Editura Științifică, București.
- Dimitriu, Corneliu (2002), *Tratat de gramatică a limbii române, Sintaxa*, Editura Institutul European, Iași.
- Drașoveanu, Dumitru (1958), "Despre natura raportului dintre subiect și predicat", *Cercetări lingvistice*, nr. 3, pp. 175-182.
- Drașoveanu, Dumitru (1977), "Coordonarea/subordonarea - o diviziune dihotomică", *Cercetări lingvistice*, vol. XXII, nr. 1, pp. 27-33.
- Graur, Alexandru (1962), "Părțile principale ale propoziției", *Limba și Literatură*, nr. VI, pp. 47-52.
- Guțu Romalo, Valeria (1973), *Sintaxa limbii române*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Hazy, Ștefan (1997), *Predicativitatea (determinare contextuală analitică)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.
- Iacob, Ștefan (1969), "Natura subiectului", *Limba Română*, vol. XVIII, nr. 5, pp. 509-512.
- Iordan I. și Robu V. (1978), *Limba română contemporană*, Editura didactică și pedagogică, București.
- Irimia, Dumitru (2000), *Gramatica limbii române*, Editura Polirom, Iași.

- Merlan, Aurelia (2001), *Sintaxa limbii române. Relații sintactice și conectori*, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, București.
- Până Dindelegan, Gabriela (1970), *Grupul verbal în sintaxa transformațională a limbii române*, Editura Academiei, București.
- Până Dindelegan, Gabriela (1992), *Teorie și analiză gramaticală*, Editura Coresi, București.
- Pușcariu, Sextil (1940), *Limba română*, Fundația pentru Literatură și Artă Regele Carol II, București.
- Rădulescu, Marina (1980), "Relația sintactică dintre subiect și predicat", *Limba Română*, vol. XXIX, nr. 1, pp. 12-26.
- Șerban, Vasile (1970), *Sintaxa limbii române. Curs practic*, Editura didactică și pedagogică, București.
- Șerban, Vasile (1970), *Sintaxa limbii române. Curs practic*, Editura Didactică și pedagogică, București.
- Tesnière, Lucien, (1959), *Elements de syntaxe structurale*, Édition Klincksieck, Paris.
- Trandafir, Gheorghe (1988), "Cazuri particulare ale relației sintactice dintre subiect și predicat, dintre subiectivă și regenta ei" (II), *Limba Română*, vol. XXXVII, nr. 1, pp. 485-496.